

NAGOVOR PREDSEDNICE ZBORNICE ZDRAVSTVENE NEGE SLOVENIJE VERONIKE KUNSTEK-PRETNAR OB 70-LETNICI ORGANIZIRANEGA DELOVANJA IN ZDRUŽEVANJA MEDICINSKIH SESTER V SLOVENIJI

*Vsak trenutek prihodnosti
je minuta preteklosti.*

Radi bi merili čas, to neizmerno in nemerljivo. Prilagodili bi radi svoje vedenje in usmerjali tok svojega duha po urah in časih. Vendar se brezčasno v nas zaveda brezčasnosti življenja in da je danes spomin na včeraj in da je jutri le sen današnjega dne in, če merimo čas z dobami, naj vsaka doba zajame vse druge dobe in naj danes objame preteklost s spominom in prihodnost s hrepenenjem.

Ob 70-letnici organiziranega delovanja in združevanja medicinskih sester v Sloveniji se medicinske sestre in zdravstveni tehniki oziramo nazaj na prehojeno pot, na uspehe in neuspehe, ki so nas spremljali ob naporih, da bi dosegli zastavljene cilje.

13000 nas je danes.

Pred 70 leti, novembra 1927, se je 13 medicinskih sester zbralo in ustanovile so svojo prvo stanovsko organizacijo ter jo poimenovala »Organizacija absolventk šole za sestre v Ljubljani«, ki se je leto kasneje preimenovala v »Organizacijo diplomiranih zaščitnih sester«.

To je bil začetek organiziranega delovanja. Poklic medicinske sestre pa srečamo prvič v Sloveniji že osem let prej, ko je Narodna vlada v Ljubljani izdala prvi uradni dekret o nastavitvi skrbstvene sestre diplomantki dunajske šole Angeli Boškin. Štiri leta pozneje – leta 1923 – je že bila ustanovljena prva šola za medicinske sestre pri Zavodu za socialno higieno in zaščito dece v Ljubljani.

Že ob ustanovitvi organizacije so medicinske sestre predstavile kar nekaj stanovskih problemov, ki so močno ogrozili njihov položaj:

- neustrezne možnosti za šolanje,
- položaj in zaposlovanje v zdravstvenih službah,
- zaprta pot v uradniške službe,
- očitna diskriminacija pri plačah.

Velika aktivnost medicinskih sester se je kazala v sodelovanju pri pripravi programov za šole medicinskih sester in dodatnih podiplomskih izpopolnjevanj ter zagotovo pri oblikovanju društvenih pravil, ki jih je resorno ministrstvo dokončno sprejelo in potrdilo šele v letu 1932.

V mednarodno sestrsko organizacijo (ICN), ki je bila ustanovljena komaj 20 let prej v Londonu, leta

1899, je bilo društvo sprejeto že zelo zgodaj, dve leti po ustanovitvi, leta 1929, ko je bilo držav članic ICN le 19. Zdaj se v Mednarodno sestrsko organizacijo vključuje že 120 držav.

Druga svetovna vojna je prekinila delo vseh strokovnih društev. Medicinske sestre so se razpršile na vse strani in se vključile v delo z bolniki in ranjenci. V tistih težkih časih so medicinske sestre resnično opravljale tako strokovno kot humano poslanstvo svojega poklica. Mnoge so žrtvovalе svoja življenja.

Po 11-letni prekinitvi je leta 1952 delo v društvu ponovno oživelo. Ustanovljeno je bilo samostojno Društvo medicinskih sester z glavnim odborom v Ljubljani in šestimi pododbori v Mariboru, Celju, Novem mestu, Kopru, Kočevju in na Ptuju.

Spremembe, ki so nastale, so medicinskim sestram omogočile povsem nove razmere za življenje, delo in uveljavljanje. Pridobile so si pravico soodločanja v organih zdravstvene službe, v svetu za zdravstvo in socialno politiko ter v odborih in komisijah. V društvu je bilo včlanjenih 238 medicinskih sester. Opredeljena sta bila vloga in področje dela medicinskih sester v skladu z zahtevami takratne sodobne zdravstvene službe. Poudarjeno je bilo, da je medicinska sestra na vseh svojih delovnih mestih »zdravstvena, socialna in pedagoška delavka«. Iz zapisov je razvidno, da je Društvo že v letu 1957 – torej že pred 40 leti – poudarilo problem izobraževanja medicinskih sester do najvišje možne stopnje, to je pridobitve visoke izobrazbe.

Z družbenim razvojem se je reorganiziralo tudi Društvo ter se leta 1963 preimenovalo v Zvezo društev medicinskih sester Slovenije, ki je vključevala najprej 8, nato pa 11 regijskih društev, ki združujejo članstvo po teritorialnem načelu. Ker je bila potreba po dopolnjevanju znanja že dolgotrajna, so medicinske sestre začele ustanavljati strokovne sekcije na temelju strokovnega povezovanja. Danes aktivno deluje 28 strokovnih sekcij, ki omogočajo neprekinjeno strokovno izpopolnjevanje.

Ob 50-letnici društvenega delovanja leta 1977 je imela Zveza DMSZTS 3483 članic. Takrat je bilo poleg nekaterih uspešnih aktivnosti tudi precej težav. Že obstoječim težavam (slabo nagrajevanje, slabe delovne razmere, slabo zastopanje v organih odločanja) so se pridružile še nove: pomanjkanje medicinskih sester, velika fluktuacija in tudi beg v poklice zunaj

zdravstva ter vztrajno zaviranje možnosti šolanja na visoki stopnji. Nakazani problemi so aktualni še zdaj! Zato naj ne bo odveč, da nanje ponovno opozarjamo.

Leto 1991 je bilo prelomno tudi za medicinske sestre in zdravstvene tehnike. Z osamosvojitvijo Slovenije je prišlo do sprememb tudi na področju zdravstvenega varstva. Sprejeta je bila nova zdravstvena zakonodaja, ki posebej poudarja pravice in odgovornosti, povezane z zdravjem ljudi.

Zakon o zdravstveni dejavnosti pa ne omenja zdravstvene nege, brez katere si kakovostnega zdravstvenega varstva ne moremo predstavljati. Medicinske sestre so tiste, ki uresničujejo velik del sodobnih zdravstvenih programov, medicinske sestre so tiste, ki opravijo velik del zdravstvenovzgojnega dela v institucijah in na terenu ter povezujejo zdravstveni in socialni vidik v enovito metodo dela. In končno, medicinske sestre so tiste, ki so v bolnišnicah in drugih zdravstvenih in socialnih ustanovah pristojne za vse bolj zahtevno in kompleksno zdravstveno nego bolnikov, ki mora potekati neprekinjeno vseh 24 ur na dan in vse dni v letu.

Žal so ob tem dostikrat v družbi premalo vidne, ker naša družba še vedno ceni tako imenovane »velike teme«, kot so politične teme, pretresi, škandali.

Vendar smo Slovenci narod, ki izjemno ceni zdravje in ga postavlja kot prvo in največjo vrednoto. Zato sem prepričana, da bomo uspeli mimo »velikih tem« preiti na teme, ki so za demokratično, socialno pravično državo normalne, kjer se politika ne bo več ukvarjala toliko sama s seboj, temveč bo večjo skrb namenjala posamezniku ter mu omogočala, da si izboljša kakovost svojega življenja, kamor nedvomno sodi tudi zdravje. Takrat bo tudi zdravstvena nega dobila mesto, ki ji pripada.

V letu 1992 smo se slovenske medicinske sestre in zdravstveni tehniki po temeljnih pripravah odločili, da znotraj Zveze društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov ustanovimo Zbornico zdravstvene nege Slovenije. Njena temeljna naloga je ščititi in uveljavljati interese svojih članov, skrbeti za skladno delovanje, razvoj in strokovni nadzor stroke zdravstvene nege. Prva predsednica Zbornice zdravstvene nege Slovenije je bila gospa Nana Domajnko.

Prepičane smo, da bomo povezane v močno in trdno strokovno organizacijo lažje dosegale zastavljene cilje. Predramile so nas drastične spremembe v zdravstvu, vedno močnejša tendenca podrejanja namesto sodelovanja v zdravstvenem timu. Sprožile smo niz aktivnosti, s katerimi vztrajno ozaveščamo strokovno in laično javnost o pomembnem deležu zdravstvene nege.

Na področju izobraževanja je bil po 10-ih letih temeljnih priprav in vztrajnih utemeljevanj v študijskem letu 1993/1994 prvič možen vpis v visokošolski program zdravstvene vzgoje, ki sta ga izvajali Pedagoška fakulteta in Visoka šola za zdravstvo v Ljubljani. S ponosom lahko povemo, da imamo poleg kolegic, ki

so si pridobile fakultetno izobrazbo na drugih sorodnih strokovnih področjih, tudi že medicinske sestre – profesorice zdravstvene vzgoje, ki so si pridobile fakultetno izobrazbo iz svoje lastne stroke – zdravstvene nege. Imamo medicinske sestre z magisterijem in medicinske sestre, ki pripravljajo doktorat. In prav te akademsko izobražene kolegice, ki predstavljajo strokovni vrh, so in bodo glavne nosilke razvoja zdravstvene nege.

Dve leti je skupina strokovnjakinj s področja zdravstvene nege pripravljala osnutek Zakona o zdravstveni negi, ki smo ga julija letos izročili kot predlog Ministrstvu za zdravstvo. Kaj zakon pomeni za nas?

Z zakonsko ureditvijo zdravstvene nege želimo doseči prepoznavnost naše stroke in družbi, hkrati pa doseči lasten nadzor in prevzem odgovornosti za izvajanje zdravstvene nege ter uveljavitev strokovnih regulativov v zdravstveni negi: razmejitev zdravstvene nege in organizacija službe zdravstvene nege v zdravstvenih zavodih Slovenije.

Seveda medicinske sestre in zdravstveni tehniki pričakujemo od zakona veliko, saj se je vloga zdravstvene nege zaradi sprememb zdravstvenega sistema in potreb varovancev po celostni in kakovostnejši obravnavi bistveno spremenila.

V evropski regiji imajo zakon o zdravstveni negi že številne države, s katerimi tesno sodelujemo, saj so mednarodne povezave za stroko zelo pomembne.

V Mednarodno organizacijo medicinskih sester je bila naša organizacija z osamosvojitvijo Slovenije ponovno sprejeta v Madridu leta 1993. Pisni in osebni mednarodni stiki so se poglobili. Prek Kolaborativnega centra za primarno zdravstveno nego tesno sodelujemo z Evropskim uradom Svetovne zdravstvene organizacije. Sodelujemo tudi v Stalnem odboru medicinskih sester držav članic Evropske unije, z Evropsko skupino medicinskih sester raziskovalk in še bi lahko naštevala številne mednarodne povezave in aktivnosti.

Letos praznujemo še eno pomembno obletnico.

Pred 30 leti – leta 1967, se je uresničila dolgoletna želja in potreba medicinskih sester Slovenije po lastni strokovni literaturi. Začelo je izhajati strokovno glasilo »Zdravstveni obzornik«. Prvič v vsem času svojega delovanja je Društvo dobilo svojo strokovno revijo. Sprva je bila namenjena tudi fizioterapevtom in delovnim terapevtom, od leta 1974 dalje pa je Zdravstveni obzornik izključno strokovna in informativna revija medicinskih sester Slovenije, ki je v vseh letih izhajanja s svojimi vsebinami omogočala sprotno strokovno obveščanost. Obenem je služila in še služi kot učno gradivo. Leta 1994 je revija dobila novo zunanjo podobo in nov, sodobnejši naziv »Obzornik zdravstvene nege«. Potrebe po dopolnjevanju znanja, izmenjavi izkušenj in sprotnih informacij so pripeljale do odločitve, da v okviru časopisno založniške dejavnosti naše organizacije izhaja tudi mesečni informativni bilten Utrip.

Izjemno smo bili ponosni, ko smo v letu 1994 natisnili svoj prvi Kodeks etike medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije, ki smo ga pripravljali dve leti. S tem si je stroka sama postavila strožja pravila in zahteve, kot jih določajo zakon in predpisi. Načela Kodeksa predstavljajo tudi vodilo in pomoč za etično presojo našega dela, ki ima svoje izročilo v najglobljem človeškem odnosu do bolnika/varovanca, in ne le v suhoparnem tehničnem nizanju postopkov.

Ko se ob 70-letnici našega delovanja oziramo nazaj na preteklo obdobje, se zavedamo, da je dosežena raven zdravstvenega varstva tudi plod dela velikega števila medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov. S solidnim znanjem in veliko volje so se sedem desetletij vključevali v delo in gradili soliden sistem zdravstvenega varstva. V neugodnih in težkih razmerah so pogosto opravljali pionirsko delo. Pomembno so prispevali k dvigu splošne zdravstvene osveščenosti prebivalstva v skrbi za zdravo okolje. Pomagali so pri razreševanju najzahtevnejše zdravstvene problematike, v boju proti nalezljivim boleznim, v boju proti visoki umrljivosti dojenčkov, v skrbi za akutno obolele,

za kronične bolnike, v rehabilitaciji, sanaciji okolja in še bi lahko naštevali. Z upoštevanjem vrednostnih norm svojega poklica so bistveno vplivali tudi na humanizacijo dela in odnosov v zdravstvu.

Nedvomno gre zasluga za doseženo vsem tistim našim imenovanim in neimenovanim kolegicam in kolegom, ki so s svojim znanjem in vztrajnostjo dosegli to, kar imamo. Naj jim na tem mestu izrečem iskreno zahvalo. Njihov borbeni duh pa naj nas navdaja in vzpodbuja, da se ne bomo ustavili, temveč se še naprej vztrajno zavzemali za cilje, ki so pred nami.

Če primerjamo razvoj zdravstvene nege pri nas in v svetu, lahko rečemo, da smo dosegli veliko. Kljub temu pa je zdravstvena nega v zdravstvenem okolju še vedno dokaj nevidna. Nalog pred nami je še veliko, cilji se zdijo včasih zelo daleč!

Iz zgodovine 70 let smo se naučili, da družba lahko zdravstveno nego pospešuje, omejuje ali celo ovira.

Prepričana sem, da bomo z vztrajnostjo, ki nam je lastna, strokovnostjo in voljo, ki jo nosimo v sebi, postopoma uresničevali vse tisto, kar je za napredek in blaginjo stroke nujno potrebno.

Veronika Kunstek-Pretnar,
predsednica Zbornice
zdravstvene nege Slovenije